

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Driemaandelijks/december 2014
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecklaan 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 35

December 2014

Foto Nino

20 september 2014 – Plechtige herdenking van de tragische gebeurtenissen uit 1964

Ledenbijdrage

Naar jaarlijkse gewoonte gelieven onze leden bij dit nummer een overschrijvingsformulier te vinden ter voldoening van hun ledenbijdrage voor het jaar 2015.

Hartelijk dank bij voorbaat !

TER HERINNERING :

EEN BIJDRAGE VAN 15 € (VOORHEEN 25 €) VOLSTAAT OM IN REGEL TE ZIJN.

Rekeningnummer : 001-4254043-87

IBAN : BE67 0014 2540 4387 – BIC : GEBABEBB

<i>In dit nummer :</i>	<i>blz.</i>
Van doetjes en doeners... <i>Guido Bosteels</i>	3
Congo aan den Yser	5
Congo 1964 <i>Ereambassadeur Patrick Nothomb, toenmalig Consul-generaal in Stanleystad</i>	6
Congo 1964 – De plicht van herinnering <i>Christian Duez, voorzitter van de vereniging van overlevende gijzelaars</i>	8
Mgr. Wittebols en de martelaren van Wamba	11
Herdenkingen	13
Publicaties over deze gebeurtenissen	15
Pater Herman Cornelis, getuige van de wiegejaren van Burundi <i>Dirk De Meyer</i>	15
Reddende engelen in Afrika ?	18
Belgische bajonetten in Afrika	19
De Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen	20
In memoriam Willy Mertens	21
Naar een vernieuwd Afrikamuseum	22

**Aan alle leden en sympathisanten van Afrikagetuigenissen
wensen wij van harte een gelukkig,
voorspoedig en vredevol Nieuw Jaar**

Van doetjes en doeners...

Een mokerslag ! Anders kan men deze ontlading van de jonge en briljante hoogleraar Jonathan Holslag (VUB) niet noemen : "Europa is een samenleving van watjes geworden (...) De middenklasse heeft zich teruggetrokken in haar keukenboekenbibliotheken en laat vanuit haar gesubsidieerde passief-woningen de snel veranderende wereld aan zich voorbijrazen (...) Het laat de onderklasse koud dat de hele maakindustrie verdwijnt en dat de grenzen van Europa worden aangetast (...) Decadentie, dat is de term die spontaan opkomt bij het aanschouwen van de Europese samenleving op de drempel van de eenentwintigste eeuw (...) Willen we Europa redden, dan moet aan deze palliatieve toestand een einde komen : het infuus eruit en schoktherapie !"

Dit zijn maar enkele korte flitsen uit dit donderend vertoog, waarin van de ene kant de spilzucht van de onbetaalbaar geworden welvaartstaat en anderzijds de inhaligheid van de "Porscheburgerij" tegenover elkaar worden gesteld. Deze polarisatie van twee conser-vatieve posities is niet dienend. Nee, wat we nodig hebben, meent deze auteur, is een solidaire, toekomstgerichte visie van gezag-hebbende mensen die bezield zijn met de ambitie om verder te gaan dan wat onze Europese samenlevingen totnogtoe hebben opgebouwd.

Zulke taal kan ons niet onberoerd laten want wanneer het over de toekomst van Europa gaat, komt Afrika onvermijdelijk om het hoekje kijken. De geopolitieke bindingen tussen onze beide continenten zijn eeuwenoud. Ook al behoort de koloniale tijd tot de geschiedenis, de nalatenschap die wij in Afrika achtergelaten hebben is ontzaglijk : onze Europese talen, onze grond-beginselen van een democratisch rechtsbestel, onze godsdienst(en), om er maar enkele te noemen. En uiteraard vergeten wij ook, zonder valse schaamte, onze wederzijdse materiële belangen niet.

Maar middelerwijl wordt onze plaats door nieuwkomers ingenomen. Daaronder vooral China, dat binnen de kortste keren de belangrijkste buitenlandse investeerder in Afrika geworden is.

Eerder obscure contracten tussen de regering in Kinshasa en Chinese staatsbedrijven voorzien in de aanleg van allerlei infrastructuur in ruil voor de levering van grondstoffen (koper, kobalt, hout...). Elders in Afrika (Angola, Guinee, Soedan, Tsjaad...) was men al eerder dezelfde weg opgegaan. De Chinese arbeiders zijn ijverig. Ze leven op Spartaanse voet en kosten tienmaal minder dan Europese werkkrachten in het buitenland.

Nog maar pas heeft het staatsbedrijf 'China Railway Construction Company' de 1.344 km. lange Benguela spoorlijn van Lobito tot Luau, net aan de grens van de D.R.C. volledig vernieuwd. Vandaar worden vanaf 2015 jaarlijks 20 miljoen ton grondstoffen tot aan de Atlantische Oceaan vervoerd om hoofd-

zakelijk naar het Verre-Oosten te worden verscheept. Een vergelijkbaar project staat nu in Nigeria op stapel.

We weten echter dat China uitsluitend begaan is met zijn eigen economische en geopolitieke belangen, dat het zich niet gelegen laat aan het soort machthebbers waarmee de zaken worden afgehandeld en dat het wars is van de morele scrupules die immanent ten grondslag liggen aan het westerse beleid. Geleidelijk werpt het zich ook meer en meer op als een wereldmacht, die in strategische termen redeneert.

Welk antwoord heeft het oude Europa te bieden ten overstaan van de uitdagingen waar het voor staat ? Die vraag richtte ook Paus Franciscus aan het adres van wat hij "een ietwat vermoeid en pessimistisch Europa" noemde, "dat zich belegerd voelt door het nieuwe dat uit andere continenten komt".

Dat was op 25 november jongstleden, tijdens zijn toespraak voor de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa te Straatsburg : "Waar is uw kracht gebleven ?" vroeg hij in niet mis te verstane woorden, " Waar is uw streven naar het ideaal dat uw geschiedenis bezielt heeft ? Waar zijn uw ondernemingsgeest en uw nieuws-gierigheid ? Waar is uw dorst naar waarheid die u destijds aan de wereld hebt meegegeven ?"

En verder : "Europa moet zich bezinnen over de vraag of zijn ontzaglijk menselijk, artistiek, technisch, sociaal, politiek, eco-nomisch en religieus patrimonium een doodgewone museale erfenis uit het verleden is, dan wel of dit continent zich nog bekwaam voelt om de cultuur te inspireren en de hele mensheid deelachtig te maken aan zijn schatten". Het wekt verbazing dat zulke indrukwekkende woorden niet meer weerklank hebben gevonden.

Mogen wij zo vermetel zijn te stellen dat wij ons, in alle bescheidenheid, ook door deze pauselijke woorden betrokken voelen ? Hebben ook wij geen bijdrage geleverd om het Europese waardenpatroon, waarnaar Paus Franciscus op zo treffende wijze verwezen heeft, in Midden-Afrika te verspreiden ? Daaraan meewerken was geen zaak voor doetjes of watjes...

*Guido Bosteels
Voorzitter*

“Congo aan den Yser”

Dit is de titel van een mooi studiewerk van de hand van historica Griet Brosens, die verbonden is aan het “Instituut voor Veteranen”, het Nationaal Werk voor Oorlogsinvaliden, Oudstrijders en Oorlogsslachtoffers. Tussen haakjes gezegd : als gevolg van de lopende strenge bezuinigingspolitiek, zou dit Instituut wel eens moeilijke tijden tegemoet kunnen gaan.

Het is dus zo dat een zeker aantal Congolezen zich verdienstelijk heeft gemaakt als oud-strijder tijdens de Eerste Wereldoorlog en het bikkelharte bestaan heeft meegemaakt aan het IJzerfront. De auteur heeft zich terdege ingespannen om alle beschikbare gegevens grondig uit te spinnen om meer duidelijkheid te scheppen over dit tot op heden te weinig bekend aspect van de oorlog ‘14-‘18. Zonder helemaal zeker te zijn van het juiste aantal, is men ertoe gekomen 32 van deze mensen te identificeren en zoveel mogelijk informatie over het wedervaren van elk van hen in te winnen.

Wat meteen opvalt is dat de Belgen niet dezelfde weg zijn opgegaan als andere geallieerde landen. Met name Frankrijk en Groot-Brittannië hadden al dadelijk grote contingenten uit hun koloniën laten overkomen, zo al niet om te vechten, dan toch om arbeid te verrichten ten bate van de oorlogsinspanning. Zo had men aan het front spahi's uit Marokko, zouaven en tirailleurs uit Noord- en West-Afrika, sikhs uit India, soldaten uit Canada, Australië enz. zien verschijnen. Maar Jules Renkin, de toenmalige minister van Koloniën, wou niet weten van het inzetten van zulk een echt koloniaal contingent, en dit ondanks het argument dat de soldaten van de Force Publique al oorlogservaring hadden opgedaan door hun deelname aan gevechten met de Duitsers in Oost-Afrika. De Minister voerde aan dat Congo al een serieuze inspanning voor de zaak van de geallieerden had geleverd en bovendien vond hij het ongepast “de door ons beschermde volkeren mee te sleuren in gevechten tussen Europeanen”, een optie die hij nefast achtte voor de beschaving van de Afrikanen en voor “het prestige van het blanke ras”.

Het staat dus wel vast dat, van Adipanga Joseph tot Yoka Antoine, elkeen van de 32 militairen die in de studie van Griet Brosens het defilé passeren, heel vrijwillig ten strijde is getrokken. Heel wat persoonlijke gegevens zijn beschikbaar, bijvoorbeeld over de manier waarop ze in ons land terecht gekomen zijn : voor meerdere onder hen was dat als boy of een enkele keer als matroos. Slechts een van hen wordt als “gesneuvelde” gemeld, maar verwondingen, tuberculose en heel wat gevallen van aantasting door gifgassen hebben een serieuze tol geëist. Voor zover als bekend, is de langst levende in 1951 overleden.(GB)

Griet Brosens : Congo aan den Yser, uitgegeven bij Manteau, Brussel, 2013.

Congo 1964

door Patrick Nothomb, toenmalig consul-generaal in Stanleystad

In 1964 was heel oostelijk Congo het slachtoffer van de grootste gijzelneming uit de geschiedenis. Duizenden vreemdelingen werden er inderdaad gegijzeld door de Simba-rebellen. 420 onder hen werden door deze laatste van het leven beroofd. Evenwel was het totale aantal slachtoffers van deze dramatische gebeurtenissen nog veel groter.

Bij deze feiten waren drie groepen mensen betrokken die zich elk op hun manier onderscheiden hebben door hun merkwaardig gedrag.

1. De gegijzelden.

Belgen en andere Europeanen, Amerikanen, Indiërs, Pakistani, Libanezen, Afrikaanse vreemdelingen : allen zonder uitzondering, mannen, vrouwen en kinderen hebben blijk gegeven van de grootste waardigheid. Nooit is melding gemaakt van enige collaboratie met de bezetter. Evenmin is er sprake geweest van lafheid. Overigens zijn de kansen op overleving in zulke omstandigheden groter wanneer men zich moedig toont dan door zich tot lafheid te laten verleiden. Ook moet worden opgemerkt dat de lijdensweg van de meesten onder hen ongeveer vier maanden geduurd heeft, maar dat zij die geïsoleerd in noordoost Congo leefden, deze toestand nog veel langer en meestal in nog afschuwelijker omstandigheden hebben moeten doorstaan.

2. De bevrijders.

Laten wij er geen doekjes om doen : de humanitaire reddingsoperatie in Stanleystad, die op 24 november 1964 met de hulp van Amerikaanse piloten werd uitgevoerd door Belgische valschermspringers – meestal jonge mannen die gewoon hun dienstplicht vervulden – onder het bevel van kolonel Laurent, met assistentie van andere briljante officieren, moet worden beschouwd als een van de merkwaardigste successen van het Belgisch leger.

Toch moeten we naar de tweede operatie, die op 26 november in Paulis (thans Isiro) uigevoerd werd, nog meer lof toezwaaien. Daar waren de rebellen immers al op de hoogte van wat in Stanleystad was gebeurd en was daar al een aanvang gemaakt met het afmaken van de gegijzelden. Dankzij deze beide operaties konden in totaal meer dan 2.000 gegijzelden worden gered.

Dan was er ook nog het tweede indrukwekkende militaire exploit : de “Ommegang”. De militaire colonne onder het bevel van kolonel Vandewalle, waarin militairen van Belgische, Congolese en andere nationaliteiten waren samengebracht, realiseerde een opmars van vele honderden kilometer – van Kamina tot Stanleystad – en bevrijdde onderweg tal van gegijzelden. Ook zij bereikte op 24 november Stanleystad, ze wist er stand te houden en de bescherming van de stad te verzekeren, die nog door het rebellenleger omsingeld was. Nadat die omsingeling doorbroken was, slaagden deze eenheden er tijdens de daarop volgende maanden in, grote gebiedsdelen te bevrijden van de bezetting door de Simba's en tal van vreemdelingen uit hun benarde positie te

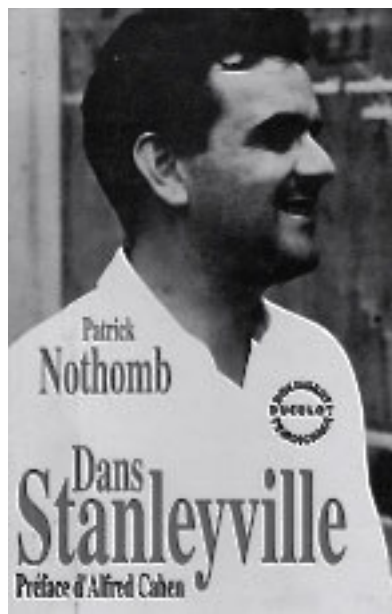
verlossen.

Wij zullen nooit diegenen onder onze bevrijders vergeten die hun leven hebben gegeven om het onze te redden.

3. De Congolese bevolking

De rebellen hadden ingezien dat een levende gijzelaar meer waard was dan een dode. Zo is het dat er tot 24 november weinig buitenlandse slachtoffers te betreuren waren. De Congolese bevolking daarentegen die niet met de Simba's samenspande was vanaf de eerste dag het slachtoffer van massieve afslachtingen, die in het openbaar en in de meest afschuwelijke omstandigheden voltrokken werden. Talrijke andere Congolezen werden op de meest barbaarse wijze in de gevangenis geworpen om daarna te worden geëxecuteerd. Een hele generatie intellectuelen werd door de Simba's uitgeroeid. Hoe zwaar de nachtmerrie van de gegijzelden ook geweest mag zijn, toch was het lot van de Congolezen in de door de rebellen gecontroleerde zones nog veel pijnlijker. En toch heeft dat velen onder hen er niet van weerhouden in allerlei omstandigheden bijstand te verlenen aan de buitenlandse gegijzelden. Zij aarzelden daarbij zelfs niet om daarbij hun eigen leven op het spel te zetten.

Ik besluit met de vaststelling dat de gebeurtenissen in Congo in 1964 tal van redenen inhielden om te wanhopen in de mensheid maar gelukkig ook even zoveel om er toch in te geloven.

*"Dans Stanleyville", het standaardwerk van Patrick Nothomb,
waarin de waanzinnige en pijnlijke belevenissen van de gegijzelden
in Stanleystad van dag tot dag beschreven worden.
(Met een merkwaardig voorwoord van ereambassadeur Alfred Cahen)*

Congo 1964 – De plicht van herinnering

door Christian Duez, voorzitter van de vereniging van overlevenden van de gijzelnemingen in 1964

Heel wat boeken hebben het licht gezien over de rebellies in Congo in 1964, de tragische gebeurtenissen waartoe die aanleiding gegeven hebben de herovering van het land door buitenlandse vrijwilligers en soldaten van het ANC (het Congolese leger). Daaronder reken ik vooral het uitstekende werk “Dans Stanleyville” van ereambassadeur Patrick Nothomb. Ik kom dus niet terug op de historiek van de gebeurtenissen, maar wel wil ik het nog even hebben over de belevenissen en de lijdensweg van de Belgen die vanaf 5 augustus onder de rebellenregering van Christophe Gbenye en Gaston Soumialot te lijden hebben gehad.

In de loop van de maand oktober begon het APL (*armée populaire de libération* of volksbevrijdingsleger) ernstige verliezen te lijden nadat het Congolese leger was hervormd en versterkt met buitenlandse vrijwilligers, zodat talrijke gewonde rebellen in Stanleystad aankwamen. De rebellenleiders zijn goed op de hoogte van de aanwezigheid van buitenlanders in het Congolese leger en van de steun uit de Verenigde Staten. De reactie blijft niet uit : op 27 oktober geven de rebellenleiders het bevel alle Belgen in het door hen bezette gebied aan te houden. Patrouilles van rebellen doorkruisen de stad en houden alle Europeanen tegen, maar enkel de Belgen worden aangehouden, na controle van hun identiteitskaart.

Telegram gericht aan
Majoor Tshenda Oscar,
KINDU, 30.10.64
“Américains, Belges
doivent être gardés au lieu
sûr stop en cas
bombardement région
exterminer tous sans
demande explication
Général Olenga”

Na bijna een maand opsluiting in pijnlijke en stresserende omstandigheden, worden alle Belgen samengebracht in de Résidence Victoria, een appartementsgebouw in het centrum van de stad. Die beslissing hadden de rebellenleiders genomen als gevolg van een bericht als zou president Jomo Kenyatta zich willen komen vergewissen van de levensomstandigheden van de gegijzelden.

Voor de Belgen in Stanleystad, althans op de rechteroever van de Congostroom, betekent 24 november de dag van de verlossing, dankzij de komst van de Belgische parachutisten.

Er zullen echter nog talrijke burgerlijke slachtoffers vallen : meer dan 400 onder hen, meestal Belgen uiteraard, zullen in het door de rebellen beheerste gebied het leven laten.

Het is niet mogelijk hier alle moordpartijen te vermelden ; ik moet mij dus beperken tot enkele smartelijke feiten.

Stanleystad, 24 november ! De Belgische valschermspringers worden door velen opgemerkt, en natuurlijk ook door de rebellen. De reactie laat niet op zich wachten. Aan het hoofd van een paar volgelingen verschijnt kolonel Opepe in de résidence Victoria. De Belgen moeten naar buiten komen en de meesten geven gevolg aan dit bevel, consul-generaal Nothomb op kop. Opepe beveelt de gijzelaars zich in rijen van drie op te stellen. Op die manier gaan wij de para's tegemoet. We lopen niet ver. Aan de kruising van de *avenue Sergeant Ketele* en de *avenue Lothaire* moeten de gijzelaars midden in de straat op de grond gaan zitten. Het geluid van geweervuur komt dichterbij : de para's zijn niet meer veraf. Aangespoord door vluchtende rebellen, openen onze begeleiders het vuur op de stoet. Wie daar nog toe in staat is vlucht in allerijl in de omringende tuinen en gebouwen. Tussen 20 en 30 slachtoffers, waaronder vrouwen en kinderen liggen op de grond. Ook zijn velen gewond, soms dodelijk.

Andere Belgen, die zich niet in het Victoriagebouw bevonden, werden elders in de stad vermoord. De familie Laurent, vier broers, die een plantage bewoonden in de buurt van Bafwasende werden te voet, meer dan 300 km. ver, naar Stanleystad geleid. Op 23 november waren ze daar aangekomen en naar het *Camp Ketele* overgebracht, waar zij op 24 november werden gefusilleerd, behalve één van hen, Paul, die als bij mirakel aan de dood ontsnapte. Hij werd door de para's bevrijd en naar Leopoldstad overgebracht, waar zijn broers door de zorgen van de ambassade ten grave werden gedragen. Toen hij enkele jaren later van zijn trauma hersteld was en hulde wilde brengen aan deze broers, kreeg Paul het pijnlijke antwoord dat men hem niets meer kon zeggen over de plaats van de begrafenis.

Voor de Belgen op de rechteroever was de nachtmerrie voorbij maar voor de bewoners van de linkeroever werd de toestand uiteraard nog hachelijker want de para's konden niet dadelijk de rivier oversteken. Tien mannelijke en zestien vrouwelijke Belgische en Europese religieuzen ondergingen zware vernederingen en baldadigheden vooraleer op 25 november rond 17 uur te worden vermoord. Slechts op 27 november kon hun stoffelijk overschot naar de rechteroever worden overgebracht om op het kerkhof voor Europeanen te worden begraven. Op de beide oevers in Stanleystad samen lieten 81 buitenlanders het leven.

Twee beelden van de luchthaven van Stanleystad : Bevrijding uit de hel

25 november is de datum van de operatie “Zwarte Draak”, die de bevrijding mogelijk heeft gemaakt van talrijke gegijzelden in Paulis, hoofdstad van Boven-Uele (thans Isiro). De dag tevoren was daar de slachting van Europeanen al begonnen, zodra de operatie “Rode Draak” in Stanleystad bekend was geworden. Twaalf Europeanen worden gedood op 24 november en zeven andere op 25 november. Talrijke geredden worden geëvacueerd. Daarmee neemt de zending van de Belgische valschermspringers een einde. Zij worden weer naar België overgebracht, waar hun een triomfantelijk onthaal door de Belgische bevolking ten deel valt.

Helaas is het hiermee niet gedaan met de moordpartijen in de diverse centra in het binnenland. Het is niet mogelijk ze alle te evoceren. Wij beperken ons dus tot enkele meest pijnlijke gebeurtenissen.

Te Watsa worden de Belgen, bijna allen personeelsleden van Kilo-Moto, vanaf 30 oktober aangehouden en naar het militair kamp overgebracht. Dat is ook zo voor de paters en zusters, met uitzondering van een tweetal zusters, waarvan de een de andere dient te verzorgen wegens een verwonding. Op 26 november, bij het vallen van de nacht stopt een wagen bij de mess waar de gegijzelden opgesloten zijn. Een Simba stapt uit en richt zich tot de Belgen : “Vuile Belgen, jullie moeten weten dat ik een kolonel ben die deze ochtend uit Paulis ontsnapt ben en naar hier ben gekomen om wraak te nemen.”

Deze kolonel gaat aan een tafel zitten nabij de deur, wijst een gegijzelde aan en beveelt hem buiten te gaan. Terwijl deze de trappen afdaalt weerklinkt de ontlading van een handmitrailleur en valt hij zonder een woord neer. Daarna is het de beurt aan een missionaris, die hetzelfde lot ondergaat. Een derde slachtoffer weet bij verrassing te reageren : hij loopt een Simba tegen het lijf en verdwijnt in de nacht. Twee andere gegijzelden maken van de ontstane verwarring gebruik om een van de wachters en de kolonel aan te vallen, waarvan de anderen gebruik maken om te ontsnappen en in de natuur te verdwijnen. Sommigen onder hen blijven in de brousse verborgen en slagen erin, met de hulp van inlanders, de stad Bunia te bereiken op 20 februari 1965, vanwaar zij naar Leopoldstad worden overgebracht. De twee zusters die alleen gebleven waren, werden tot 15 december verborgen gehouden door inlandse verpleegsters vooraleer na een lange tocht in Soedan aan te komen.

Tussen 26 en 29 november worden 28 personeelsleden van de mijnonderneming Kilo-Moto vermoord te Watsa, Aru en Kankoi, evenals 6 paters en 9 zusters. In totaal verliezen daar niet minder dan 48 buitenlanders het leven.

In Wamba was aan de paters en burgers sedert begin november alle bewegings-vrijheid ontzegd, maar hun zwaarste lijdensweg begint de avond van 24 november. Nadat de rebellen kennis hadden gekregen van de inname van Stanleystad worden Monseigneur Wittebols, de paters en de Europeanen mishandeld en blootsvoets naar het binnenplein van de gevangenis geleid. De dag van 25 november verloopt in uiterste verslagenheid. Tegen 5 uur 's avonds worden de gevangenen in drie groepen verdeeld : Amerikanen, Belgen en niet-Belgen. De Amerikanen, twee protestantse missionarissen, waarvan een Engelse was, worden tegen de grond gegooid en met hielstoten in de nek van het leven beroofd. De dag daarop volgt de moordpartij op de Europeanen : op 26 november tegen 13 uur worden Monseigneur Wittebols, de andere paters en burgers om het leven gebracht. Zo vielen er samen in Wamba 36 slacht-offers.

Het is ondoenbaar in enkele regels de lijdensweg te beschrijven van de buitenlanders over het hele grondgebied dat door de rebellen bezet was. De bovenstaande voorbeelden geven een idee van wat de gegijzelden hebben moeten doorstaan en van de moed en de waardigheid die zij hebben betoond. De missionarissen hebben beslist evenveel eerbetoon verdiend als dat wat aan de monniken van Tibhirine in Frankrijk werd betuigd. Ook de kolonisten en personeelsleden van maatschappijen hebben vanwege de media nooit de aandacht gekregen die elders aan Franse gegijzelden in West-Afrika werd gegund.

Het valt te betreuren dat tot op heden geen gedenkteken aan hun nagedachtenis werd gewijd.

Mgr. Joseph Wittebols en de martelaren van Wamba

Wij willen nog even terugkomen op de merkwaardige figuur van de bisschop van Wamba, Monseigneur Joseph Wittebols die, zoals Christian Duez hierboven vermeld heeft, op 26 november 1964, samen met 35 lotgenoten, in de meest gruwelijke omstandigheden om het leven werd gebracht.

'Jefke' Wittebols groeide op als een echt Brussels '[ketje](#)' en bleef dat zijn leven lang. Ook als gemijterd bisschop bewaarde hij deze eigen stijl met de typische ontwapenende directheid, de mix van Frans en Brussels-Vlaams. Joseph Wittebols was een knap student die niet alleen uitblonk tijdens zijn middelbare studies aan het *Institut Saint Louis* in Brussel maar ook tijdens zijn latere religieuze vorming. Medestudenten herinneren zich hem vooral als de geboren humorist die op elk feestje moest optreden. Applaus barstte meteen al los als 'Jef' de scène betrad en van achter zijn dikke brilglazen, ogenschijnlijk bedeesd, naar het publiek keek. Bij elk optreden van 'Jef' was het lachen geblazen. Hij had een mooie, diepe basstem en hij kende vele, plezante Brusselse liedjes. Pater Wittebols werd priester gewijd in Leuven op 11 juli 1937, tijdens zijn derde jaar [theologie](#). In de herfst van 1938, nauwelijks een paar maanden na het einde van zijn scholasticaat, nam hij in [Antwerpen](#) de boot naar [Afrika](#).

Aangekomen in [Stanleystad](#), kreeg hij al dadelijk van de toenmalige plaatselijke aartsbisschop, [Mgr. Verfaillie](#), de opdracht om een nieuwe school op te richten voor Europese kinderen. Joseph Wittebols werd niet alleen directeur van het '*Collège du Sacré-Cœur*', hij gaf er zelf ook les en werd [aalmoezenier](#) van de scoutsgroep. De school was een groot succes en werd erg belangrijk in [1940](#) toen de Belgische koloniale wegens de oorlogsomstandigheden hun kinderen niet meer naar hun thuisland op school konden sturen.

Bisschop van Wamba

De missie van de Priesters van het Heilig Hart bleef maar groeien. Gezien de omvang van het werkgebied – 6,5 keer de oppervlakte van België – werd de missie in 1949

gesplitst in twee vicariaten. Joseph Wittebols werd benoemd tot eerste apostolisch vicaris van het nieuwe vicariaat Wamba. In 1949 werd hij door [kardinaal Van Roey](#) te Brussel tot bisschop gewijd.

Er moest hard gewerkt worden in het vicariaat, dat door Paus Joannes XXIII tot diocees werd gepromoveerd. Mgr. Wittebols wist een hechte band met zijn missio-narissen op te bouwen. Hij bezocht alle missieposten jaarlijks ten minste vier keer en correspondeerde veelvuldig. In het scholasticaat stond hij al bekend om zijn jovialiteit en goede luim, die had hij meegebracht uit België. Hij was een bestuurder die aanmoedigde en vertrouwen gaf. Bij zijn aankomst in Wamba waren slechts in één missiepost, in [Bafwabaka](#), zusters aan de slag, maar in 1964 waren ze actief in tien missieposten en stonden nog twee kloosters in de steigers. In [1956](#) opende de bisschop een [normaalschool](#) voor de opleiding van zwarte onderwijzers in Avakubi, in [1957](#) een [klein-seminarie](#) voor zwarte priesterkandidaten in Lingondo, dat in [1963](#) drieën-zestig seminaristen telde.

Mgr. Wittebols was ook begaan met ziekenzorg. In Bayenga nam hij een hospitaal over dat vroeger aan een mijncompagnie had toebehoord. Omwille van de onstabiele toestand na de [onafhankelijkheid van Congo \(1960\)](#) en de onveiligheid was het moeilijk om medisch personeel aan te trekken. Wittebols slaagde er toch in om een Belgisch arts voor de kliniek van Bayenga in dienst te nemen doch ook deze werd vermoord door de Simba's. Wittebols vormde de [leprozerie](#) van Pawa, die in 1960 door het [Rode Kruis](#) was opgegeven, om tot een school voor verplegers die door Europeanen zouden worden opgeleid. De school zou in september 1964 van start gaan, maar de komst van de rebellen zou dat onmogelijk maken.

Op 30 maart 1964 bestond het personeel van de missie van Wamba uit 47 priesters (waaronder 6 Congolese [diocesane](#) priesters), 12 broeders, 92 zusters, behorend tot vier verschillende congregaties, waarvan 1 Congolese.

Inzake onderwijs en ziekenzorg telde men : 325 lagere scholen met 20.835 leerlingen, 7 hospitalen (1.016 bedden), 18 [dispensaria](#) (1.303.658 consultaties), 11 kraamklinieken (8.932 geboorten), 8 leprozerieën (2.791 zieken), 2 ouderlingentehuizen (34 gasten) en 2 [weeshuizen](#) (112 wezen).

Martelaar

De ongeregelde heden die het gevolg waren van de onafhankelijkheid in 1960 werden uiteindelijk fataal voor de missie van Wamba. Monseigneur Wittebols zou een laatste maal zijn thuisland België en zijn familie bezoeken in 1962 voor de opening van het Tweede Vaticaans Concilie in Rome.

Gizenga, als volgeling van Lumumba, had in Stanleystad een tegenregering gevormd en was de missies vijandig gezind. De economische situatie verslechterde van dag tot dag. In plaats van uit België naar [Rome](#) door te reizen om er deel te nemen aan het [Concilie](#), verkoos Wittebols, gezien de troebele tijden, naar zijn mensen in Congo terug te keren.

Op 15 augustus 1964 vielen de rebellen Wamba binnen en begon de terreur. Chefs van de lokale stammen en ambtenaren werden massaal geëxecuteerd en op 29 oktober werd

de missie bezet. Dagelijkse vernederingen en verplichte aanwezigheid bij de folteringen van medebroeders werden het lot van de missionarissen. Mgr. Wittebols kraakte : hij werd stil, nam niet langer deel aan conversaties.

Toen Stanley stad op 24 november door [Belgische parachutisten](#) werd bevrijd, koelden de Simba's hun woede op de missionarissen en andere westerlingen in Wamba. Als hoofd van de missiepost werd de bisschop extra gevisieerd door de Simba-folteraars. In welke onnoemelijke omstandigheden deze martelaren van het leven werden beroofd kan men lezen in de bovenstaande bijdrage van Christian Duez. Voegen wij daar enkel aan toe dat de Simba-kolonel de eer had opgeëist om zelf als eerste Mgr. Wittebols te doden. (GB)

Herdenkingen

De vijftigste verjaardag van deze tragische gebeurtenissen kon niet onopgemerkt voorbijgaan. Een eerste herdenking vond op 20 september plaats in de Sint-Michiels- en Sint-Goedele-kathedraal te Brussel.

Het initiatief van deze ceremonie ging uit van een overlevende van de gijzelingen, Michel Faeles, die zich met hart en ziel had ingezet om deze herdenkingsplechtigheid met de nodige luister te laten verlopen en met dat doel een vereniging had opgericht, "*België-Congo verbroederd – Fraternité belgo-congolaise*", een initiatief waarbij een groot aantal verenigingen van oudgedienden in Afrika (waaronder Afrikagetuigenissen) en ook de vereniging van Congolezen in België zich aangesloten hadden.

Ereambassadeur Patrick Nothomb, die tijdens de crisisperiode de functie van consul-generaal in Stanley stad bekleed had (en achteraf bejubeld is geworden om de schitterende manier waarop hij zich in die aartsmoeilijke omstandigheden van zijn taak gekweten heeft) nam het erevoorzitterschap van deze vereniging op zich. Voorzitter Faeles, gewezen directeur van de Federatie van Congolese onder-nemingen, was zelf in Stanley stad slachtoffer geweest van allerhande baldadigheden en willekeurige aanhoudingen en trouwens, net als consul-generaal Nothomb, ternauwernood aan de dood ontsnapt tijdens de schietpartij nabij de residentie Victoria.

Op 20 september jl. was de grote kathedraal dus helemaal volgelopen om hulde te brengen aan de nagedachtenis van de honderden buitenlanders maar ook van de duizenden Congolezen die het slachtoffer werden van de pijnlijke gebeurtenissen.

Het duidelijke opzet van deze vereniging was dus ook de Congolese gemeenschap bij deze herdenking te betrekken en meteen uitdrukking te geven aan de erkentelijkheid van de gegijzelden tegenover de Congolese bevolking die niet zelden zonder aarzelen levensgevaarlijke risico's heeft genomen om bijstand te verlenen aan mensen die in groot gevaar verkeerden.

Foto Nino

Gezamenlijke Consecratie door beide Aartsbisschoppen

De eucharistieviering werd geconcelebreerd door aartsbisschop Mgr. André-Joseph Leonard en door Mgr. Marcel Utembi Tapa, aartsbisschop van Kisangani (voorheen Stanleystad). Ook de algemeen aalmoezenier van de strijdkrachten, Johan Van den Eeckhout, de directeur van Missio, pater Michel Coppin, en andere Congolese en Belgische priesters sloten zich bij deze viering aan.

De plechtigheid werd geopend door ereambassadeur, baron Patrick Nothomb, die de genodigde personaliteiten, waaronder generaal Jef Van de Put, vertegenwoordiger van Z.M. de Koning, begroette en hulde bracht aan de slachtoffers. De prachtige koorzang werd afwisselend verzorgd door de schola cantorum "*Cantate Domino*" uit Aalst o.l.v. David De Geest en door het Afrikaanse koor "*Mwindi*" (Licht) van het Centrum "*Amani*" (Vrede), o.l.v. Noëlle Ngoyi.

Na de lezingen (een fragment uit de brief aan de Romeinen van de apostel Paulus door Guido Bosteels) en als Evangelietekst de hier bijzonder toepasselijke parabel van de Barmhartige Samaritaan door Deken Claude Castiau, sprak Mgr. Léonard een doorvoelde homélie uit waarin hij de tragische gebeurtenissen in samenhang bracht met de voorgaande lezingen. De gebedsintenties werden gelezen door vertegenwoordigers van "België-Congo verbroederd".

Tegen het einde van deze indrukwekkende misviering nam Michel Faelles nog het woord om kennis te geven van een "Boodschap van Vriendschap en erkentelijkheid" die door "België-Congo verbroederd" wordt gericht tot de Congolese bevolking. Uit naam van alle Belgen die in Congo gewerkt hebben of nog werken en ook van de verenigingen en congregaties die hen vertegenwoordigen gaf hij uitdrukking aan de gevoelens van medeleven aan de verwanten van de Congolese slachtoffers van de would-be Volksrepubliek van Congo-Stanleyville.

Hij herinnert er voorts aan dat de buitenlanders, waaronder vooral de Belgen, tegen het einde van dat revolutionair regime in een uiterst benarde toestand terecht waren gekomen, die het leven heeft gekost aan 420 onder hen, waarvan meer dan 130 missionarissen, dit vooral in de Oostprovincie. Hij brengt hulde aan de bewonderenswaardige houding van de Congolese bevolking die spontaan grote risico's heeft genomen om mensen te hulp te komen die in gevaar verkeerden.

Ook aartsbisschop Marcel Utembi Tapa hield tenslotte een hooggestemde toespraak waarin hij zei dat deze plechtigheid de verbondenheid met de doden zou verstevigen.

Hij sprak de overtuiging uit dat het bloed dat vergoten was als een zaad zou zijn van vriendschap en verbondenheid tussen Belgen en Congolezen.

Na de kerkelijke plechtigheid vonden een groot aantal van de kerkgangers elkaar terug in Hotel Sheraton, waar zij ruimschoots de gelegenheid vonden om gemeenschappelijke herinneringen op te halen en oude vriendschappen op te frissen. Uit ontvangen reacties blijkt ook dat de Congolese gemeenschap bijzonder opgetogen was over de wijze waarop uitdrukking werd gegeven aan de erkentelijkheid van de Belgen tegenover de Congolezen die hen ter hulp zijn gekomen. (GB)

Twee andere herdenkingen moeten worden vermeld :

- Op 3 oktober heeft in Sint-Jacob-op-Coudenberg een kerkdienst plaatsgevonden ter herdenking van de interventie van de paracommando's.

- Op 25 november werd aan de Onbekende Soldaat een herdenking met bloemenhulde gehouden ter nagedachtenis van de gesneuvelden van de Ommegang. Veel aandacht ging naar het plechtige appèl van deze gesneuvelden. Het was een opvallend lange lijst...

Publicaties over deze gebeurtenissen

Er is in de eerste plaats het hierboven geciteerde relaas van Patrick Nothomb, "Dans Stanleyville", dat hoofdzakelijk handelt over de gebeurtenissen binnen de stad zelf. Daarnaast moet worden vermeld het in 2012 verschenen werk van Eddy Hoedt "Het Jaar van de Draak", dat wij besproken hebben in nr. 26 (januari 2012) van ons tijdschrift en waarvan pas een Franse vertaling op de markt is gekomen.

Een ander boeiend relaas, ditmaal vanuit Amerikaanse hoek bekeken, is het boek "111 Days in Stanleyville" van David Reed (in Nederlandse vertaling gepubliceerd onder de titel : "111 dagen in Stanleystad"). Uiteraard gaat daarin veel aandacht naar de zware lijdensweg die het Amerikaans diplomatiek personeel heeft doorgemaakt.

Wat speciaal de "Ommegang" betreft, is er het boek van kolonel Vandewalle : "L'Ommegang : Odyssée et reconquête de Stanleyville 1964".

Bijzonder opmerkelijk is tenslotte het hoogstaand wetenschappelijk, maar daarom niet minder bevattelijk en boeiend werk : "Operatie Rode Draak" van Kris Quanten, dat zeer recent verschenen is. De auteur is doctor in de geschiedenis en als luitenant-kolonel stafbrevethouder hoofd van de leerstoel Krijgsgeschiedenis aan de Koninklijke Militaire School. Een tegenhanger van dit laatstgenoemde boek heet : "Huurlingen, geheim agenten en diplomaten" van Ludo De Witte. Wij verkiezen dit laatste, uiterst geëngageerde werk zonder meer aan de kant te laten. (GB)

Pater Herman Cornelis, getuige van de wiegejaren van de Republiek Burundi

Door Dirk De Meyer

In de vorige Nieuwsbrief van "Afrikagetuigenissen" (nr. 34), verscheen de lezersbriefbrief waarin Witte Pater Herman Cornelissen inspeelde op het hoofdartikel van het nr. 33 van dit tijdschrift, "Onverwerkt verleden". Wetend dat Herman Cornelissen twintig jaar als Witte Pater in Burundi werkzaam is geweest – het land waar de eigen wiegejaren van onder-getekende gesitueerd zijn – wilde ik natuurlijk graag van hem horen hoe het met mijn geboorteland vergaan is. Mijn nieuwsgierigheid werd niet alleen vriendelijk beantwoord, ik kreeg zelfs inzage in een pakje brieven die hij naar zijn familie stuurde. Waarvoor mijn oprechte dank !

Herman Cornelissen vertrok naar de missies in september 1964, dus op het moment dat de koloniale regimes in Afrika al tot het verleden behoorden. Zijn bestemming was Bujumbura dat hij, na een gecharterde nachtvlucht, in gezelschap van 78 paters, broeders, zusters en lekenmissionarissen, bereikte. Vliegend over Oost-Congo zal wellicht niemand vermoed hebben dat intussen op de begane grond de Simba-bendes van Mulele hun dood en vernieling zaaiende opmars naar Stanleystad begonnen waren (Zie elders in dit nummer)...

Zijn eerste standplaats was Rutovu, een kleine post, diep in het binnenland, vanuit Bujumbura via 200 km slecht onderhouden wegen te bereiken. Prachtige natuur (doet aan Zwitserland denken), 2000 meter boven de zeespiegel, op 6 kilometer verwijderd van de meest zuidelijke Nijlbron. Een zeer mooi land waar, beginjaren zestig, de Belgische aanwezigheid reeds heel snel weggedeedsterd was, wat jammer genoeg ook een mistroostige weerslag had op de infrastructuur en ontwikkeling.

Eerste indruk: vriendelijke mensen maar straatarm. Eerste opdracht: wiskunde en Engels in de Normaalschool doceren. Naderhand toch even terug naar het moderne Bujumbura aan het Tanganyikameer, voor een stoomcursus Kirundi-taal. Aarts-moeilijk maar ook zeer beeldrijk in het bedenken van talloze spreuken die tegelijk elementaire levenslessen zijn. Wat dacht u van bijvoorbeeld «*al die daar, nu kraaien, zijn eens eieren geweest*»!

Een voorbeeld van enkele imihana's. De Burundese tegenhanger op het Europese model van eengezinswoning. Met op de voorgrond een ander Burundees handelsmerk : grazende koeien.

Ofschoon de jonge republiek Burundi ook niet gespaard blijft van politieke instabiliteit en zelfs niet van genocides, moet ze toch nog een instroom torsen van wel 100.000 vluchtelingen uit Rwanda en uit Congo, waar de toestand kennelijk nog erger is.

Al gauw zijn we vijf jaar verder en wordt Pater Cornelissen aangesteld als econoom in Rutana, de post waar de koloniale overheid mijn eigen ouders in 1948 neergedropt had. In die tijd een rustig landbouw- en veeteeltgebied maar nu, bij de overgang van 1965 naar 1966, in de greep van moord en brand ten gevolge van de spanningen tussen Tutsi en Hutu. De paters worden wel gespaard, maar toch staan twee van hen onder huisarrest. En terwijl de Barundi '*onafhankelijkheid spelen*', bouwen de missionarissen ijverig kerken ; zij zijn bijna ook de enige blanken die gebleven zijn. Met de geringe middelen waarover zij nog beschikken, staan zij in voor onderwijs en opvoeding, maar al te goed beseffend dat het nog tientallen jaren zal vergen alvorens er iets ernstigs gepresteerd zal kunnen worden !

Terug in Rutovu anno 1966, verneemt men dat Burundi een 'revolutionaire republiek' geworden is, wat zelfs bij een schrandere Witte Pater als Herman Cornelissen een zucht van wanhoop ontlokt: *het probleem van de ontwikkelingslanden, een soms hopeloze zaak, een vicieuze kringloop waar je geen vat op krijgt!* Ironisch genoeg is het de strikte toepassing van bepaalde, uit het koloniale regime overgeërfde administratieve regels zoals bijvoorbeeld de grens- en douanecontroles, die het ontwikkelingswerk en de vooruitgang belemmeren. Zo gebeurde het dat voor een onschuldig vriendenbezoek naar een plek honderd meter over de grens tussen Rwanda en Congo, een visum vereist was, dat men enkel ... in Kinshasa, 2.000 km verder, kon verkrijgen!

Toch zijn er pluspunten, zoals de vreedzame cohabitatie tussen christenen en moslims om maar een voorbeeld te noemen. Beide geloofsgemeenschappen nodigen zelfs elkaar uit voor hun vieringen en ceremonies !

In 1968 wordt Burundi, voor de tweede maal, een gewone republiek. President Michel Micombero is afkomstig van Rutovu, en men zal er de eer hebben een paar keer zijn helikopter te zien neerstrijken, met natuurlijk een enorme volkstoeloop tot gevolg. De president is zeker geen product van de *élite*, zijn ouders zijn in hun gewone hutjes blijven wonen en in zijn jeugdijaren heeft hij zijn schoolgeld zelf verdiend door putten voor wc's te graven!

In 1969 wisselt Herman Cornelissen de Normaalschool van Rutovu voor het Klein Seminarie van Buta: het zal echter nog tot augustus 1982 duren om er de eerste priester te wijden: *de eerste vrucht van ons werk*, mijmert de missionaris, maar hij besluit toch optimistisch : *het tij is gekeerd, er is hoop op zege*.

Dit missionarissenoptimisme blijft spijs alle ellende van het postkoloniale Afrika toch overeind dankzij een volgehouden en onvoorwaardelijke aanvaarding en eerbied voor de *andere* mens. Pater Cornelissen is duidelijk een missionaris van het postkoloniale tijdperk wanneer hij over zijn houding van onthechting en ontneming getuigt zonder daarom in een *mea culpa*-complex of minderwaardigheidsgevoel te vallen.

Toegegeven, met deze ingesteldheid neemt Pater Cornelissen zeker afstand van het vaak ook ten onrechte aangeklaagde paternalisme uit de pioniersjaren van het missiewerk. In die geest wijdde hij vaak zijn namiddagen aan huisbezoeken. Burundezinnen leven niet in dorpen, maar elke familie leeft er afgezonderd midden de eigen velden en plantages, waar ze elk een hut, soms met kleinere hutten er omheen, «imihana» genaamd, bewonen. Een eeuwenoude traditie waardoor ze niet alleen onverbeterlijke individualisten zijn geworden en wellicht ook een verklaring waarom samenwerking vaak tot mislukking gedoemd is.

Maar, zoals Pater Cornelissen ook in zijn voornoemde lezersbrief besluit : *het werk in Afrika is niet nutteloos geweest. Er is geen reden om gebukt te gaan onder enig gevoel van teleurstelling of schuld.*

Pater Cornelissen zal na zijn 20-jarige Burundiperiode aangesteld worden voor andere functies in de Congregatie van de Witte Paters, in Ierland en Polen. Maar van Burundi bewaart hij, behalve heel goede herinneringen, ook een schat aan fotomateriaal waarvan we hierbij dan ook twee typische maar zelden geziene 'burundiana' mogen afbeelden.

Pater Herman Cornelissen bij de piramide die de zuidelijkst gelegen bron van de Nijl aanwijst.

Reddende engelen in Afrika ?

Een kenmerk van deze tijd is het ontstaan, vanuit tal van westerse landen, van een onoverzichtelijk web van zogenaamde NGO's (niet gouvernementele organisaties) die zich, meestendeels bezielde met de meest nobele bedoelingen, inzetten om in allerlei schrijnende noden in ontwikkelingslanden te voorzien. Dat daarbij geregeld overlappingen, onnodige wedijver, gemis aan coördinatie en aan lange-termijnvisie vastgesteld worden hoort er nu eenmaal bij. Ook moeten we aandacht schenken aan de terminologie : de term "onderontwikkeling" is naar de taboesfeer verwezen om te worden vervangen door de uitgesproken eufemistische benaming : "ontwikkelings-samenwerking". Voor ons niet gelaten...

Het concept is trouwens niet nieuw : reeds in de koloniale tijd kenden wij enkele bijzonder verdienstelijke initiatieven, zoals bijvoorbeeld FOREAMI (Fonds Reine Elisabeth pour l'assistance médicale au Congo), FOPERDA Pater Damiaanfonds voor de bestrijding van lepra), uiteraard ook het Rode Kruis Congo, om er maar enkele te noemen. De echte explosie is er uiteraard slechts gekomen na het einde van het koloniale tijdperk, naarmate de behoefte toenam om tegemoet te komen aan steeds acuter

wordende noden, na het wegdeemsteren van de vele medische en sociale voor-zieningen die de kolonisatoren tot stand hadden gebracht.

Op de Afrikaanse website en in het gelijknamige Franstalige tijdschrift *Slate Afrique* lezen we een bijdrage van de journalist *Raoul Mbog*, waarin deze de draak steekt met het “angelisme” van sommige jongeren die zich, liefst gehuld in een modieus toiletje, van de ene dag op de andere geroepen voelen om hun humanitaire gevoelens ten toon te spreiden en zich de rol van reddende engel toe te meten.

Zo wordt het voorbeeld geciteerd van ene Kieran Kesner, een jonge New-Yorkse fotograaf die zonder meer besluit naar Liberia te vliegen om verslag uit te brengen over de daar woedende Ebola-epidemie. Gelukkig raakt hij toch niet besmet, hoewel hij zonder voorzorgen en zonder begeleiding in de zwaar besmette sloppenwijk West Point was gaan ronddolen. “Het was sterker dan mezelf” zei hij achteraf, “Ik meende dat het mijn verantwoordelijkheid was te getuigen over wat daar omgaat”. Zo’n initiatief is typisch voor de grootmoedigheid, maar evenzeer voor de ongeordende improvisatie die met zulke amateuristische aanpak gepaard gaat. Absurde clichés, verregaande, zo al niet totale onwetendheid over de eigenheden van het Afrikaanse levenskader liggen aan de bron van inefficiëntie, zo al niet van gevaar voor al wie zich zonder de gepaste voorzorgen noch begeleiding tot zulke avonturen laat verleiden.

De Noorse organisatie SAIH heeft ook de strijd aangebonden met de stereotype gevallen van dat soort hulpverlening. Daartoe heeft ze op Internet een satirische video verspreid waar we een lachwekkend beeld te zien krijgen van halfwassen Westerlingen die zich inbeelden de Afrikaantjes uit hun hel te gaan redden zonder enig benul te hebben van de specifieke bekwaamheden, karaktereigenschappen, ervaring, offervaardigheid, enz. die onmisbaar zijn om het hoofd te bieden aan de toestanden die hen te wachten staan.

Uiteraard willen wij niet verkeerd begrepen worden. Wij willen helemaal geen afbreuk doen aan de verdiensten van tal van hoogwaardige organisaties die onverdroten inspanningen leveren om tegemoet te komen aan schrijnende leemten in het overheidsbestel van de meeste Afrikaanse landen. De beste ontwikkelingssamenwerking is uiteraard die welke onderwijs en opvoeding bevordert ten einde de zelfredzaamheid en de ondernemingszin van de Afrikaanse mens te bevorderen. (GB)

Belgische bajonetten in Afrika

Een van onze leden van het eerste uur, Willy Alenus, is meer dan wie ook met Afrika, en in het bijzonder met Oost-Afrika verknocht. Hoe kon het ook anders, aangezien hij bijna zonder onderbreking overzee actief is geweest : vanaf 1956 tot 1960 in de gewest-dienst en nadien, na een kort hiaat, tot 1990 in de ontwikkelingssamenwerking.

Aangespoord door een onlesbare dorst naar kennis over al wat de historie van ons Afrikaans verleden betreft, is hij de auteur geworden van een lange reeks artikels, zowel in het Frans als in het Nederlands, over diverse militaire aangelegenheden, gaande van de Congo-Vrijstaat-periode tot de operatie “Turquoise” in 1994.

De verenigingen van oud-militairen, d.w.z. enerzijds de Koninklijke Kring der Oud-officieren van de Afrikaanse Veldtochten (CRAOCA-KKOOAV) en de Union royale des Fraternelles coloniales (URFRACOL) hebben het nu op zich genomen in een bijzonder zwaar gemeenschappelijk nummer van hun tijdschrift een twaalfstal van deze artikels te bundelen onder de titel : **Baïonnettes belges en Afrique (1885-1994)**. De reeks wordt ingeleid door de reproductie van het omstandige interview dat Willy aan Afrikagetuigenissen heeft toegestaan over zijn koloniale loopbaan. Verder leest men er bijvoorbeeld bijdragen over de verovering van het Tanganyikameer (1914-18), over het onheil waardoor Beneden-Congo werd geteisterd in juli 1960 (met inbegrip van de tragische dood van André Ryckmans), de dood van tien Para's op 7 april 1994 in Rwanda, enz.

Deze bijzonder volumineuze bundel is verkrijgbaar na overschrijving van 15 euro op het rekeningnummer BE48000069561427 op naam van Willy Alenus, Zeedijk 357/16, 8400 Oostende

De Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese landen

Laten we even onze aandacht wijden aan deze honderd jaar oude waardige dame, de Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen, beter bekend onder het (Franstalige) letterwoord UROME, of in het Nederlands KBUOL. Honderdjarige inderdaad, want opgericht in 1912 en wel bepaald onder de stuwende kracht van de toenmalige Koning Albert I, van diverse ministers en politieke verantwoordelijken uit die tijd, waaronder we ook, nagenoeg als enige Nederlandstalige, het toenmalige Kamerlid Frans Van Cauwelaert terugvinden.

De aanvankelijke naam was : 'Union Coloniale', naderhand 'Royale Union Coloniale', maar die werd in de loop der tijden nog herhaaldelijk aan de evolutie van de omstandigheden aangepast. Het opzet was van meet af aan een hele resem verenigingen bij elkaar te brengen, te ondersteunen en te overkoepelen die iets met Afrika te maken hadden. Op een bepaald ogenblik waren dat er zelfs een zestigtal, die resp. waren opgericht om aan regionale, professionele of andere affiniteiten te voldoen. In de eerste plaats zowel begaan met de rechten als met het materiële welzijn van de kolonialen, beheerde UROME geruime tijd twee homes voor bejaarde oudgedienden, een in Genval en een in Bosvoorde.

De jongste jaren is het aantal verenigingen-leden natuurlijk teruggelopen, want tal van de verenigingen van onze soort moesten er begrijpelijkerwijze het bijltje bij neerleggen. Thans zijn er nog steeds een dertigtal, waaronder uiteraard Afrikagetuigenissen en merkwaardig genoeg, melden zich ook nog altijd nieuwe rekruten aan, ook al zijn die soms minder formeel gestructureerd dan voorheen gebruikelijk was. De jongste jaren is er trouwens ook een belangrijke evolutie in de doelstellingen van UROME : daar waar die in het verleden louter retrospectief waren : de verdediging van ons koloniaal geheugen en van de belangen van hen die het vertegenwoordigen, gaat voortaan ook veel aandacht naar het bestendigen en bevorderen van de specifieke bindingen die in de loop van de vorige eeuw tussen ons land en Midden-Afrika ontstaan zijn. In die zin is het actieve lidmaatschap van een aangesloten vereniging als de "*Union royale des Congolais de Belgique*" niet zonder betekenis.

Recent moest ook een verjonging van het bestuur worden doorgevoerd, aangezien voorzitter André de Maere d'Aertrycke en gedelegeerd bestuurder André Schorochoff na hun jarenlange actieve en hooggeprezen inzet de wens hadden uitgedrukt van hun mandaat te worden ontlast. De leden van KBUOL/UROME prijzen zich dan ook gelukkig de intrede in het bestuur te mogen begroeten van niet minder dan twee ereambassadeurs: Dominique Struye de Swielande, laatst ambassadeur van België in Kinshasa, die het voorzitterschap aanvaard heeft, en Robert Devriese, laatst ambassadeur in Dublin, die de functie van gedelegeerd bestuurder op zich heeft willen nemen.

De raad van bestuur van KBUOL/UROME bestaat uit de resp. vertegenwoordigers van het merendeel van de aangesloten verenigingen en het permanent comité is thans als volgt samengesteld :

Voorzitter : Dominique Struye de Swielande

Gedelegeerd bestuurder : Robert Devriese

Ondervoorzitters : Guido Bosteels, William De Wilde, Paul Vannès

Penningmeester : Elisabeth Janssens

In memoriam Willy Mertens

Net voor het afsluiten van dit nummer werden wij pijnlijk verrast door het bericht van overlijden van een onze oudste leden, eremagistraat Willy Mertens.

Geboren in 1926 in Welle (thans Oudenaarde), vertrok deze jurist, licentiaat in de politieke en koloniale wetenschappen en in sociaal recht in 1952 naar Congo, waar hij tot 1955 assistent-administrateur was in Mwanza en van 1956 tot 1957 in Kabalo. Daarna trad hij toe tot de magistratuur, waarbij hij achtereenvolgens substituut van de procureur des Konings werd in Kindu en in Bukavu.

Bij zijn vertrek uit Kindu viel aan Willy Mertens een huldebetoon ten deel vanwege de plaatselijke "Cercle des Evolués". Hier volgt een betekenisvol fragment uit de gelegenheidstoespraak :

"Nous saluons en vous, Monsieur le substitut du procureur du Roi, un tuteur éclairé, un conseiller et, en plus de cela, un père. Il y a longtemps que nous connaissons monsieur Mertens et vous nous connaissez bien aussi, avec nos difficultés et nos peines, que tous les jours vous avez écoutées. Nous espérons que votre remplaçant nous soutiendra et nous comprendra comme vous nous avez toujours soutenus et compris. Partout au Maniéma la population toute entière reconnaît en vous un juge éclairé et juste et votre départ attriste certainement tout le monde. Nous gardons de vous un excellent souvenir et votre nom restera à jamais gravé dans nos coeurs."

Na deze loopbaan in Afrika vond Willy Mertens opnieuw een ambt in de (vader-landse) magistratuur maar hij had wel degelijk zijn hart aan Afrika verpaid en zijn jaren in Congo bleef hij stevast – zoals wij allen trouwens – als de mooiste in zijn leven beschouwen.

Wij hebben aan de dochter van de dierbare aflijvige het rouwbeklag van onze vereniging overgemaakt.

Naar een vernieuwd Afrikamuseum

Op 26 september jl. waren een honderdtal leden van bij KBUOL/UROME aangesloten verenigingen in het Koloniënpaleis te Tervuren samengekomen, die gevolg hadden gegeven aan een uitnodiging van de even bezielde als onvermoeibare directeur van het Museum, Guido Gryseels. Zijn bedoeling was de oud-kolonialen de gelegenheid te bieden zich beter vertrouwd te maken met de aan de gang zijnde renovatiewerken van het Museum, dat zij toch nog altijd een beetje als “het hunne” beschouwen.

De directeur spaarde geen moeite om een omstandige toelichting te geven, gaande van het ontstaan tot de ontwikkeling van het Museum, dat in de loop van de jaren zou uitgroeien tot een wereldcentrum voor onderzoek en verspreiding van kennis inzake het verleden en heden van natuurlijke milieus en samenlevingen, vooral in Midden-Afrika. De kernopdrachten van de instelling zijn dus het verwerven en het beheren van collecties, het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en de valorisatie van de resultaten hiervan, het verspreiden van de verworven kennis en het presenteren aan het grote publiek van een selectie uit de verzamelingen.

Volgde dan een fraai geïllustreerde uiteenzetting over het hoe en het waarom van de verbouwingswerken, over de uitbreiding van de tentoonstellingsruimte en de voorgenomen invulling daarvan. De heropening wordt gepland tegen 2017, met de ambitie het Museum om te toveren tot een dynamische, maatschappijgerichte instelling, die 250.000 bezoekers per jaar moet kunnen ontvangen.

Eerste blikvanger zal het nieuwe onthaalpaviljoen zijn, ontworpen door architect Stéphane Beel, waar o.m. een receptieruimte, vergaderzalen, de museumshop en een restaurant zullen worden ondergebracht. Via een ondergrondse galerij zullen de bezoekers vanuit dit paviljoen toegang krijgen tot het huidige museumgebouw, dat zal worden uitgerust met een auditorium met 224 zitplaatsen. De nieuwe permanente tentoonstellingsruimte wordt op 6.600 m² gebracht en zal 24 zalen tellen.

Implanting van het nieuw ontworpen onthaalpaviljoen

Deze renovatiewerken passen in een masterplan voor de hele site, waarbij ook de gebouwen worden betrokken waarin de niet voor het publiek toegankelijke afdelingen gevestigd zijn. Het bewaren van collecties en archieven bijv. moet volgens hedendaagse normen gebeuren en deze moeten in een enkel gebouw worden samengebracht. Daarvoor wordt in de bouw van een nieuwe collectietoren voorzien. Ook de wetenschappelijke diensten, die vandaag over vier gebouwen verspreid zijn, worden op termijn samen gehuisvest.

De actuele stand van de bouwwerf

Ten behoeve van de straatkinderen in Kinshasa

Wij herinneren graag aan de inzet van onze Limburgse vrienden,
onder leiding van mevr. Annie Steegmans uit Diepenbeek,
die bijstand verlenen aan het fraaie werk ORPER, dat poogt te voorzien
in de grote noden van de straatkinderen in Kinshasa.

Hieronder brengen wij de nuttige gegevens voor giften in herinnering

**Voor stortingen zonder fiscaal attest : het gewone nummer : BE70 0882
5555 9225 BIC-code : GKCCBEBB Vermelding : ORPER VZW**

Straatkinderen Kinshasa

**Voor stortingen met fiscaal attest : jaarlijkse giften vanaf 40€ zijn fiscaal
aftrekbaar :**

BE21 0000 7186 7603 BIC-code : BPOTBEB1 van Continenten vzw
Vermelding : ORPER vzw Straatkinderen Kinshasa.

Elektronische adressen

Het komt wel eens voor dat wij graag snel een of ander kort berichtje naar onze leden wensen te sturen. E-mail is daartoe het eenvoudigste en meest aangewezen middel. Indien u voor zulke berichtgeving in aanmerking wilt komen – en voor zover uw elektronisch adres nog niet eerder in ons bezit kwam – zouden wij u dank weten een mailtje te sturen naar

afrikagetuigenissen@skynet.be

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN

Zetel : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren

(e-mail : afrikagetuigenissen@skynet.be)

Bankrekening (IBAN) : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.

Mishi figuur

Basikasingo – Oost-Kivu

(Verzameling KMMA)